

Swarzędzki alfabet historyczny Antoniego Kobzy

Polacy i Niemcy, szlachta i włościanie. Ziemia swarzędzka

Polska gałąź rodu Sarrazinów

Grodzisk Wielkopolski. Rodzina Eryka i Józefy (z d. Jaskóła) Sarrazinów około 1913 roku. W pierwszym rzędzie od lewej: Gertruda, Henryk, Józefa, Bernard, Rudolf; w drugim rzędzie od lewej: Ludwik, Eryk, Wilhelm, Zygmunt i Maksymilian, który został „doklejony” do rodzinnego zdjęcia później (fotograf nieznany).

Polscy Sarrazinowie pojawili się w drugiej połowie XIX wieku w środkowo-zachodniej Wielkopolsce. Krewny Ignatza Sarrazina z Kruszwini, Rudolf (1839-1913), wraz z żoną Mirą (1841-1892) z domu v. Lütwitz, podobnie jak niejedna rodzina Sarrazinów, dzierżawili majątki ziemskie na terenie Wielkopolski. Były to: folwark w Janisławcu (Johannisthal) w powiecie Łęborg, trzymany od 1872 do 1883 r., Łęczeczki (Klein-Lenschetz) w powiecie Międzybóż w latach 1885 do 1901 r., a po 1901 r. majątek Gostkowo w powiecie Rawicz, który ostatecznie dzierżawca zakupił.

Rudolf i Mira Sarrazinowie mieli jedyne go syna Eryka (1868-1935), który wykształcił się na lekarza weterynarii. Początkowo, jego fascynacja „pewną” Polką nie budziła w nich niepokojów i rodzice byli przekonani, że znajomość nie potrwa zbyt długo. Wybranką była Józefa Jaskółka (1873-1958) mieszkająca prawdopodobnie w Łęczeczkach. Okazało się jednak, że uczucie Eryka nie było zwykłą fascynacją, ale wielką miłością i zakochany miał wobec wybranki poważne zamiary. Jego rodzice, zapewne wspierani przez krewnych oraz niemieckie kręgi przyjaciół i znajomych, byli jednak przeciwni temu związkowi, który traktowali jako mezalians. Ojciec Eryka postawił twardy warunek, że wydziedziczy syna jeżeli ten ożeni się z Józefą. Z pewnością była to dla niego bardzo

trudna decyzja zważywszy, że przecież był to ukochany jedynak. Eryk Sarrazin nie zważał jednak na groźbę rodziców i około 1892 r. zawarł z Józefą związek małżeński. Ociec groźbę spełnił i syna wydziedziczył.

Eryk, będąc lekarzem weterynarii miał środki na utrzymanie założonej rodziny... Prawdopodobnie, nieprzyjazna reakcja rodziców Eryka i jego dalszej rodziny oraz, zapewne obstrukcja towarzyska, skutkowały zerwaniem bliskich kontaktów z niemieckim otoczeniem. Przeprowadzka z Gostkowa do Grodziska, niechęć i izolacja młodego małżeństwa ze strony środowiska niemieckiego sprawiły, że Eryk pod wpływem żony i polskiego otoczenia spolonizował się.

Rodzina szybko powiększała się i na świat przyszło ośmioro dzieci, w tym jedna córka: Ludwik (1893-1960), Zygmunt (1898-1920), Maks (1899-1928), Gertruda (1901-1981), Bernhard (1904-1987), Rudolf (1906-1974), Henryk (1908-1973) i Wilhelm (1910-1970).

Dziadkowie, tj. Rudolf i Mira, z upływem czasu pogodzili się z synem i synową, a świadczy o tym późniejsza korespondencja między Gostkowem a Grodziskiem¹. Mira

¹ Jeden z potomków Eryka (Zbigniew syn Wilhelma) posiada Kartę Poczтовую zawierającą serdeczne życzenia, którą przesłał w 1905 r. Rudolf Sarrazin z Gostkowa do Eryka i Józefy.

W tym cyklu artykułów przybliżających naszą historię, autor – Pan Antoni Kobza – przedstawia fragmenty swej najnowszej książki, w której opowiada Państwu o dawnych mieszkańcach ziemi swarzędzkiej. Jest to rzecz nie tylko dla regionalistów, ale także dla czytelników zainteresowanych genealogią i dziejami własnej rodziny. Na początek – interesująca historia rodu „polskich” Sarrazinów. A po niej – pierwsze fragmenty rozdziału, w którym czytelnik może odśledzić własnych przodków żyjących na ziemi swarzędzkiej w XIX wieku. W wykazie mieszkańców obok każdego nazwiska znajdują się daty publikacji źródeł wspominających daną osobę.

Książkę można nabyć za pośrednictwem biblioteki na os. Czwartaków, Swarzędzkiego Centrum Historii i Sztuki i bezpośrednio od autora (e-mail: terant2002@wp.pl). Polecamy!

zmarła dość wcześnie i Rudolf został sam. Po pewnym czasie przeprowadził się do syna i synowej w Grodzisku Wielkopolskim i zamieszkał tam ze swoją, ale spolszczoną rodziną.

Dzieci były wychowywane w duchu polskim i ich ojczyzną stała się polska ziemia, której oddawali nie tylko swoje zdolności i pracę, ale nawet życie.

Gostkowo. Eryk Sarrazin w wieku około 4 lat (fotograf nieznany).

Kartka pocztowa od Rudolfa Sarrazina dla syna Eryka i wnuczki w Grodzisku Wielkopolskim.

Na przykład, Zygmunt Sarrazin jako 22-letni kawaler, zginął w 1920 roku na wojnie polsko-rosyjskiej w bitwie z Armią Czerwoną (armia Budionnego) pod Brodami, walcząc w szeregach armii polskiej...

Ludwik był powstańcem wielkopolskim. Wracając do domu po demobilizacji w grudniu 1918 r. jako sierżant armii niemieckiej, od początku powstania wielkopolskiego dołączył do walki z Niemcami w Poznaniu. Po wyparciu Niemców z miasta przeniósł się do Grodziska i tam walczył jako dowódca plutonu o oswobodzenie Grodziska, a później także Wolsztyna i Zbąszynia z okolicznymi miejscowościami.²

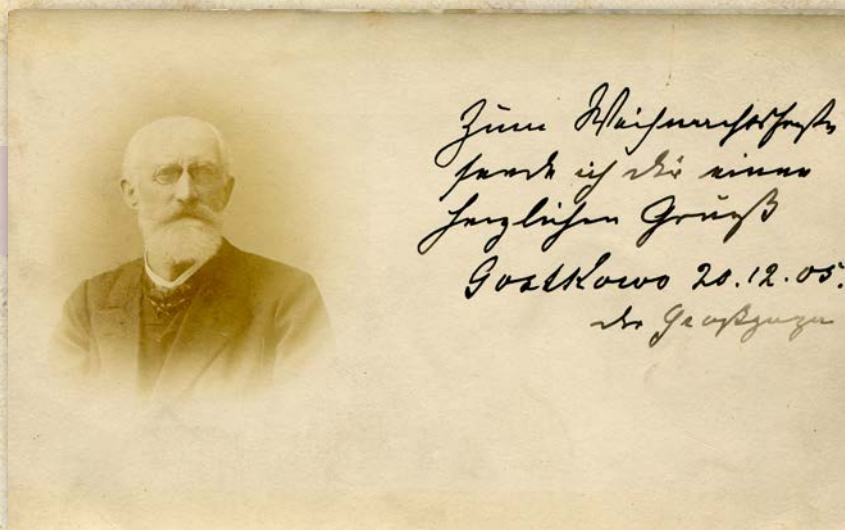
Wnuki i wnuczki Eryka i Józefy zdobywały wykształcenie głównie medyczne i w tej dziedzinie stawali się wybitnymi praktykami, uczonymi i wykładowcami na uczelniach medycznych. Między innymi, syn Gertrudy Jarosz (z domu Sarrazin) – Leonard był znanym w Grodzisku lekarzem kardiologiem, Rudolf syn Eryka był wybitnym stomatologiem, wykładowcą i dziekanem Akademii Medycznej w Poznaniu (teraz Uniwersytet Medyczny). Zmarł w 1974 r. i w uznaniu zasług dla polskiej nauki nadano jednej z sal wykładowych jego imię. Prof. dr hab. med. Olgierd Sarrazin syn Rudolfa, został wybitnym specjalistą chirurgii dziecięcej. Pracował jako kierownik Kliniki Chirurgii Dziecięcej II Wydziału Lekarskiego Akademii Medycznej w Gdańsku z siedzibą w Bydgoszczy do 2001 roku. Do najważniejszych osiągnięć w czasie jego pracy w Klinice Chirurgii Dziecięcej zalicza się zmniejszenie śmiertelności noworodków z wrodzoną niedrożnością przełyku, z 90% do 10%, – co stanowiło dobry poziom europejski³.

Córka Olgierda – Iwona jest również doktorem medycyny, a jej mąż, fizyk, dr Włodzimierz Lisiak był członkiem zespołu, który przeprowadził w 1958 roku w II Klinice Chorób Wewnętrznych Akademii Medycznej w Poznaniu, pierwszą w Polsce hemodializę za pomocą sztucznej nerki. Kolejne pokolenia Sarrazinów również kontynuują tradycje rodziny i wybierają głównie kierunki kształcenia i pracy związane z zawodem lekarza.

Zmarła w kwietniu 1997 r. Alicja - dla

² Internetowa Lista Odznaczonych Wielkopolskim Krzyżem Powstańcym.

³ <http://www.remEDIUMclinic.pl/index.php/poradnie> (pobrano 20 lutego 2018 r.)

rodziny Alitka - córka Henryka (wnuczka Eryka) była również lekarzem stomatologiem i pracowała w przychodni lekarskiej w Kobylnicy pod Swarzędzem...

Przypadki polonizacji Niemców na ziemiach zaboru pruskiego nie były zjawiskiem wyjątkowym choć wśród potomków rodzin szlacheckich zdarzały się rzadziej niż w środowiskach mieszczańskich.

Do najbardziej znanej spolonizowanej niemieckiej rodziny należy jedna z gałęzi zamożnego rodu Unruh. Jej potomkowie byli polskimi patriotami i bohaterami, a najbardziej znanym wśród nich był kontradmirał Józef Unrug, który wstąpił się obroną polskiego wybrzeża podczas napaści Niemiec we wrześniu 1939 roku. Pośmiertnie, w 2018 r. awansowano go na stopień admirała floty.

Innym przykładem są dzieje rodziny Graeve, osiedlonej w Wielkopolsce na początku XIX wieku. Oficer pruski, baron Karol Graeve kupił Borek Wielkopolski - majątek ziemski w zachodniej Wielkopolsce, po czym ożenił się z Polką. Zafascynowany krajem i kulturą tej części kraju, a także pod wpływem żony, stał się Polakiem. Syn Aleksander (1818-1883) wychowany został na Polaka patriotę i społecznika. Kandydował do sejmiku pruskiego i wybrano go na posła.

W Swarzędzu również odnotowywano stosunkowo liczne przykłady spolszczenia się Niemców, a świadczą o tym dzieje rodzin, między innymi Fietzów, Hoffmanów i Schleichertów.

* * *

**Wykaz mieszkańców
ziemi swarzędzkiej
(bez miasta Swarzędza),
wymienionych w opracowaniach
i źródłach z XIX wieku**

Uwaga: Daty roczne w nawiasie kwadratowym umieszczone obok danej osoby, są datami publikacji źródeł lub opracowań zawierających nazwisko tej osoby. W przypadku niektórych osób przytoczone są opracowania

wydane w XX wieku. Wykaz nie uwzględnia ksiąg prowadzonych przez biura parafialne oraz ksiąg urzędów stanu cywilnego.

1. Barcinek (fragmenty)

B

» Birkner (Bierkner) Jakub i Ewa, właściciele gospodarstwa rolnego [1841, 1842];

C

» Czajka Andrzej i Anna, właściciele emfiteutycznego gospodarstwa rolnego [1841, 1842];

» Czajka Jacob, właściciel gospodarstwa rolnego [1888, 1889, 1890, 1891].

G

» Gurbada Piotr, chałupnik [1891].

...

2. Hammer/Bogucin (fragmenty)

B

» Berger Jan Józef, właściciel nieruchomości w Głównie Hol. i Hammer Hol. [1863, 1864, 1865].

C

» Chwałkowski Franciszek, mistrz piekarski, właściciel młyna i folwarku [1892, 1893, 1896];

» Chwałkowski Stefan, czeladnik piekarski, s. Franciszka (?) [1899].

E

» Espener August i Maria Aniela Joseoha, gospodarze [1842-1843];

» Esman (Essman) J. i Agnieszka (z d. Pawlicka), właściciele folwarku [1874, 1876, 1879].

G

» Gumpert, właściciel folwarku do 1898 r. [1898].

J

» Jessen Karol Teodor, właściciel nieruchomości w Hammer Olędry [1858, 1860].

K

» Kaczmarkiewicz Ludwik i Zofia, właściciele folwarku i młyna, synowie: Józef (zm. w 12 roku życia), Tadeusz [1892, 1900];

» Kwapiszewski Michał, zarządca (inspektor) [1891].

...

Antoni Kobza